

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

[Ο κ. Γεώργιος Γ. Βλαχογιάννης κατάγεται ἀπὸ τὴν Ναύπακτον. Ἐκ τούτου καὶ τὸ φιλολογικὸν τοῦ ψευδώνυμον *Γιάννος Ἐπαχτίης*, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐπικρουσιάσθη διὰ πρώτην φοράν μὲ τὰς «Ἱστορίες» του, μικρὰν συλλογὴν πρωτοτύπων καὶ ἔμπνευσμένων διηγημάτων, ἀκολουθουμένη καὶ ἀπὸ ὀλίγα ποιήματα ἐπίσης ἰδιόρ-

ρυθμα καὶ δυνατά. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τὸ ἴδιον ψευδώνυμον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐσχάτως ἐγκατέλειψεν, — ἴσως διότι, τὴν ἐποχὴν τῆς «Τέχνης» ἐχαρακτήρισθη ὡς πολὺ... μαλλιαρόν, — καὶ ὅτι δημοσιεύει τῶρα, τὸ ὑπογράφει μὲ τὸ ἀληθινόν του ὄνομα. Ο κ. Βλαχογιάννης εἶνε διηγηματογράφος, ποιητὴς καὶ ἱστορικός. Καὶ κάτοπιρον τῆς τριπλῆς αὐτῆς ἐργασίας του εἶνε τὰ «*Προπύλαια*» περιοδικὸν δημοσίευμα τῶν ἔργων του, ὅπου τὰ διηγήματα καὶ τὰ ποιήματα

εἶνε ἐγκατεσπαρμένα μεταξὺ ἱστορικῶν σημειώσεων καὶ μελετῶν. Ὡς διηγηματογράφος ὁ κ. Βλαχογιάννης, συλλετῶν πάντοτε εἰς τὴν γνησίαν δημοτικὴν, θεωρεῖται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς βαθυτέρους ἀνατόμους τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἀπὸ τοὺς τελειότερους ζωγράφους τῶν ἐλληνικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὡς ἱστορικός δὲ ἔχει ἀποκτήσῃ μεγάλην φήμην φιλοπόνου καὶ φωτισμένου ἐρευνητοῦ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, καταρτίσας διὰ μεγάλων μόχθων καὶ δαπανῶν, πολὺτιμον ἱστορικὸν Ἀρχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκδίδει ὀλίγον κατ' ὀλίγον.]

ΗΡΩΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΓΙΑΝΝΟΥΣΑΣ ΠΑΝΟΜΑΡΑΣ

Ο Γιαννούσας δὲν ἔχει θηλυκὴ ὥρα, ἔλεγαν οἱ Σουλῶτες. Κ' ἐννοοῦσαν μὲ αὐτὸ πῶς ὁ Γιαννούσας δὲν ξέρει τί θὰ πῆ φόβος. Ὁ Γιαννούσας πάγαινε μὲ τοὺς Τζαβελαῆτες

ὅσους πολέμους. Ἦταν πολὺ νειὸς ἀκόμα σ' τὴν Ἐπανάσταση. Τὸ σπαθὶ του ἔκοβε ἀντρίκεια. Ἄμα τὸ τράβαγε ὁ Γιαννούσας, δὲν τόβανε ὅσὸ φηκάρι παρὰ νικητῆς. Τὰ γυρούσια του καὶ τὸ ξεσπάθωμά του ἦταν, πῶς νὰ σᾶς πῶ, σὰν ἓνα ριζιμιὸ λιθάρι, ἄμα τὸ κυλίσῃς σὲ γκρεμὸ — σταματάει; Σταμάτα το, ἂν μπορῆς!

Ὁ Γιαννούσας ἦταν *παλαβὸ παληκάρι*. Οἱ πλείότεροι Σουλιῶτες τέτοιοι ἦταν παλαβὰ παληκάρια. Κ' τ' ὄνομα *μάρας* αὐτὸ θὰ πῆ ἀρβανίτικα. Καὶ *Πανομάρας*, *Φωτομάρας*, θὰ πῆ Παλαβοπάνος, Παλαβοφῶτος. Τὰ παληκάρια τὰ Σουλιώτικα, ὅσὴν ὥρα τοῦ γυρουσιοῦ τᾶπιανε μανία ἄφριζαν, γούρλωναν τὰ μάτια, τραβοῦσαν τὸ σπαθὶ καὶ δὲν ἔβλεπαν ἂν τοὺς ἀκολουθοῦσαν κι ἄλλοι. Ἐπρεπε νὰ περάσῃ τὸ μεθῆσι τοῦ πολέμου, νὰ τσακιστοῦν οἱ ὄχτροι, γιὰ νὰρθοῦν ὅσὸ τὰ συλλοϊκά τους καὶ νὰ καταλάβουν ποῦ βρίσκονται. Ἐχῶ ἀκούσῃ ἀπὸ γιὰ Σουλιώτισσα, τὴν ἴδια τὴ θεῖα Σάνα, τὴ γυναῖκα τοῦ Γιαννούσα (ἄγια γυναῖκα!), πῶς ἓνα Σουλιώτη τὸν ἔδεναν οἱ συντρόφοι του γιὰτ' ἤθελε νὰ πῆσῃ ὅσὸς τούρκους μὲ τὸ σπαθὶ ἄμα ποῦ ἄρχιζε ὁ πόλεμος.

Τὸ μῖσος τοῦ Γιαννούσα ὅσὸς τούρκους δὲν εἶχε χορτασμό. Τοῦχαν σκοτώσῃ ὅσὸς πολέμους τοῦ Σουλίου οἱ τούρκοι δυὸ ἀδέρφια. Καὶ ποῖός ξέρει ποῦ καὶ πῶς! Κι ὁ δυστυχημένος ὁ Γιαννούσας εἶχε γίνῃ θεριὸ! Ἄν καὶ πονόφυγος ἄνθρωπος, δὲν ἔπαυε νὰ σκοτώνῃ καὶ νὰ σφάζῃ Ἀρβανίτες. Καὶ πόσες βολὲς δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ χέρι του αὐτήνῃ ἢ τύχη, ἢ σκληρή, καὶ δὲν τὴν ἄφησε! Καὶ πόσο γέλασε ἢ ἀδερφοκαϊμένη του καρδιά ἔμπρὸς ὅσὸς χυμένα αἵματα τῶν ὄχτρῶν του!

Ἐ τὸν πόλεμο τῆς Ἀμπλιανῆς, καθὼς πήγαιναν κυνηγῶντας τοὺς τούρκους οἱ Σουλιῶτες, ἐν Ἀρβανιτόπουλο ἦταν κρυμμένο πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα. Τὸ βλέπει ὁ Γιάννης ὁ Μπαριαχτάρης καὶ τοῦ ρίχνεται μὲ τὸ σπαθὶ.

— Ραί! φωνάζει ὁ Ἀρβανίτης. Μὴ μὲ σκοτώνῃς, καπετάνε! Μ' ἔχει ἀκριβὸν ἢ μάννα μου κ' εἶμαι τριῶν μηνῶν γαμπρός.

— Ἀπὸ ὅω κάμε, τοῦ λέει ὁ Μπαριαχτάρης, γιατί τὸν λυπήθηκε.

Φτάνει ἔμῳς ἔξαρνα, σὺν τῷ βοριᾷ τρεχᾶτος, ὁ Πανομάρας. Βλέπει τὸν Ἀρβανίτη νὰ φεύγῃ καὶ τοῦ πέφτει ἀπὸ κοντά.

— Μή, ὦρὲ Γιαννούσα, μὴ τὸν σκοτώνῃς!

Ὅσο νὰ φωνάξῃ ὁ Μπαριαχτάρης, τὸν εἶχε φτάσῃ τὸν Ἀρβανίτη κυνηγῶντας ὁ Γιαννούσας καὶ τοῦ πῆρε τὸ κεφάλι.

— Τὰ σκυλιά! Τί τὰ λυπᾶσαι!

Ὁ λιοντόκαρδος Μπαριαχτάρης ὕστερα ἀνατρίχιαζε νὰ τὸ μολογάῃ.

Περσσότερο δοξάστηκε τὸ σπαθί τοῦ Γιαννούσα πολεμῶντας μὲ τὸν Καραϊσκάκη ἴσ τῆ Ρούμελη καὶ ἴσ τὸν Πειραιᾶ. Πρῶτος ὁ Γιαννούσας σὲ κάθε γερούσι! Νόμιζε κανένας πῶς εἶχε ζωντανέψη ἴσ αὐτὸν κ' εἶχε πάρῃ τῆ μορφή του ἢ ἴδια ἢ ἀστραπόβολη θέλῃσι κι' ὁ νοῦς τοῦ μεγάλου Καραϊσκού "Ὅ,τι ὁ στρατηγὸς παράγγελλε, ἐκεῖνος θὰ τῷδανε πέρα ἄλλοιῶς θὰ πέθαινε! Τὸν ἔτρεμε κι' ὁ θάνατος.

Οἱ σύντροφοὶ του οἱ Σουλιῶτες τὸν ἀγαποῦσαν καὶ τὸν φοβῶνταν. Κ' ἦταν μικρὸς, κοντούτσικος, τόσος δὲ π' ἀνάθεμά τον! (Θεὸς χωρὲς τὴν ψυχὴ σου, ἀθάνατε Γιαννούσα!)

Ἐν τῷ Σύνταγμα, τὰ 1832, ὁ Γιαννούσας ἦταν Ναπιστῆς μὲ τὸν Κίτζο Ἰζαβέλα. Ἄμα μπῆκαν ἴσ τ' Ἀνάπλι νικητὲς οἱ Σύνταγματικοὶ τῶν Μεγάρων, μιὰ παρέα Σουλιῶτες ἀπ' αὐτοὺς γλεντοῦσαν ἴσ ἓνα κρασοπουλεῖο ἓνα βράδυ κ' εἶλεgan τὸ πολεμικὸ τους τραγοῦδι, τὸ τραγοῦδι τοῦ καιροῦ, πῶς τῷλεgan καὶ ἴσ τὸ δρόμο ὅταν ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα:

*Πιάστε τὸ Νάπα ζωντανό, τὸν Κίτσο τὸ Τζαβέλα
κι' αὐτὸν τὸ στραβοτσάγουλο, τὸν κερατᾶ τὸ Ράγκο.**

* ΣΗΜ. Ὁ Τζαβέλας κι' ὁ Ράγκος ἦταν κόμμη τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια, τοῦ Νάπα μ' ἄλλα λόγια. Νάπας παρονομάστηκε ἀπὸ ἓναν τρελλὸ ἴσ τ' Ἀνάπλι, πῶς ἢ τρέλλα του ἦταν νὰ σημαδεύῃ τῆς τρυπῆς μὲ τὸ δάχτυλο καὶ νὰ τρέχῃ ὕστερα νὰ τῆς βουλλῶνῃ. Ὁ Ράγκος εἶχε σπασμένο τὸ σαχοῦλι του (κατουσάγωνο) ἀπὸ τὸν καιρὸ τῶν πολέμων τοῦ Ἀλήπασα. Τῶς παθῆ ἀπὸ τοὺς Κατσαντωνάκους, ὅταν ἦ-αν γραμμικτὸς τοῦ Βεληγκέα.

"Αξαρνα πέρναγε ὁ Γιαννούσας ἀπόξω. Τὸ τραγοῦδι κόπηκε 'σ τὴ μέση ἀπὸ σεβασμὸ 'σ τὴν ἀληθινὴ παληκαριὰ κι' ἀπὸ φόβο.

Πέρασαν χρόνια κι' ὁ Γιαννούσας 'σ τὰ 1838, ἀπάνου κάτου, ἦταν διοικητὴς τῆς τετραρχίας τοῦ Ἐπάχτου, ὅλοι Σουλιῶτες φαλαγγίτες. Κάποτε βρέθηκε κοντὰ 'σ τὰ σύνορα κατὰ τὸ Ξερόμερο. Ἐκεῖ γύρω βρίσκονταν ὁ περίφημος Ἀρβανίτης, καπετάνος τῶν λιάπηδων, ὁ Τσελιοπίτσαρης, ποῦ θάχε δοκιμάσῃ τὸ σπαθὶ τοῦ Γιαννούσα 'σ τὸ Μεσολόγγι καὶ 'σ τὴν Ἀθήνα, 'σ τὰ 1826 καὶ 1827. Παραγγέλνει τοῦ Γιαννούσα πῶς θέλει ν' ἀνταμωθοῦν.

— "Ἄς κοπιᾶσῃ, λέει ὁ Γιαννούσας.

"Ἄμα ἤρθε ὁ Τσελιοπίτσαρης καὶ τὸν εἶδε τὸ Γιαννούσα ξυφνίστηκε· γάλασε τὸ μούτρο του· μιὰ φορά τοῦ μιλοῦσε καὶ μιὰ τὸν κύταζε παράξενα. Σὰ νὰ πειράχτηκε λίγο ὁ Γιαννούσας.

— Τί μὲ κυτᾶς; τοῦ λέει.

— Κάλλιο νὰ μὴ σὲ γνῶριζα, τοῦ λέει ἐκεῖνος. "Ἄλλον Γιαννούσα πίστευα κι' ἄλλον ἡῦρα.

Χαμογέλασε ὁ Γιαννούσας.

— Αἶ, τοῦ λέει, καὶ τὸ φλουρὶ μικρὸ εἶναι, ἀλλὰ ἔχει βάρος.

Κάποτε 'σ τὸν ἴδιον καιρὸ οἱ περίφημοι κλέφτες Καλαμάτας, Ρουπακιᾶς καὶ Χουσόδας πάτησαν ἓνα σπίτι ὄξω ἀπὸ τὸ κάστρο τοῦ Ἐπάχτου καὶ πήραν σκλάβους καὶ ζητοῦσαν ξαγορά. Τὸ τραγοῦδι τὸ κλέφτικο λέει:

*Κανένας δὲν τὸ πάτησε τὸ κάστρο τοῦ Ἐπάχτου,
ὁ Ρουπακιᾶς τὸ πάτησε μὲ τὸ γέρο Χουσόδα.*

Δὲν λέγει ὅμως ἀλήθεια τὸ τραγοῦδι. "Ὅσο ἦταν ὁ Γιαννούσας 'σ τὸν Ἐπάχτο κανένας δὲν πατοῦσε τὸ κάστρο του. Ἄμα ἔμαθε τὴν κλεψιὰ ὁ Γιαννούσας, βγήκε καὶ κυνήγησε τοὺς κλέφτες, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔφτασε. Τὴν ἄλλη μέρα τοῦ γραψαν οἱ κλέφτες ἓνα γράμμα γιομάτο βρισιές (τόχω 'γὼ αὐτὸ τὸ γράμμα). Τὸν φοβέριζαν πῶς θάρθοῦν τὴν τάδε μέρα νὰ τὸν πολεμήσουν καὶ νὰ τοὺς καρτερῇ, νὰ μὴ λήῃ πῶς ἦρθαν ἄξαφνα.

Τοὺς καρτέρησε ὁ Γιαννούσας, δὲν ἤρθαν. Βγήκε καὶ τοὺς πῆγε κυνηγῶντας ὡς τὸ Λιδορίκι.

Πέθανε ὁ Γιαννούσας 'σ τὸν Ἐπαχτο. Καὶ θάφτηκε 'σ τὸ Σουλιώτικο θαφτῆρι τῆς Ἀγιά-Παρασκευῆς.

Ἀθήνα, 28 Μαγιοῦ 1904.

ΙΩ. Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΗΣ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

- Δὲν μοῦ λές, κύρ Κόλια, ἀλλαξες γνώμη γιὰ τὸ ζήτημα τῆς σταφίδος; Δὲν εἶσαι πλιά παρακρατητικός;
- Γιατί; πῶς τὸ κατάλαβες;
- Σὲ εἶδα χθὲς στὴν ταβέρνα τοῦ Μήτρου. Ἦσουν σταφίδα καὶ δὲν ἔμπορούσες νὰ κρατηθῆς 'σ τὰ πόδια σου...